ЗМІСТ

Термінологічний словник міграційного права

Подивитись анотацію та купити на **jurkniga.ua**

Анотація

Видання у короткій формі висвітлює основні поняття міграційного права, які найчастіше зустрічаються в міжнародних договорах і національних актах України, в науковій і навчальній літературі та необхідні студентам правничої спеціальності для опанування навчальних курсів "Міжнародне право" та "Міграційне законодавство України".

Видання також може бути корисне правозахисникам, юристам-міжнародникам, викладачам правничих дисциплін та усім, хто цікавиться різноманітними аспектами міграційного права.

Присвячується 100-річчю
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова

А

Аборигени (лат. *ab origine* – від початку) – сукупність населення, що проживає історично тривалий час на певній території, пов'язана з нею міцними соціально-економічними відносинами і належить до однієї етнічної групи.

У даний час в міжнародному праві використовуються терміни "корінні народи", "корінне населення" і "народи, що ведуть племінний спосіб життя" (Конвенції Міжнародної організації праці (МОП): Конвенція про корінне населення та таке, що веде племінний спосіб життя (1957 р. № 107); Конвенція про корінні народи та народи, які ведуть племінний спосіб життя у незалежних державах (1989 р. № 169)). Термін "корінні" означає нащадки тих, хто населяв цю територію до її колонізації та повністю або частково зберіг свої традиційні мову, звичаї і спосіб життя, що відрізняють їх від переважаючого в країні суспільства.

Адміссія (допуск) – дозвіл в'їхати в країну. Іноземцю "дозволено в'їхати", якщо він перетнув пункт пропуску (авіа-, морський або автомобільний) і йому було надано дозвіл посадовими особами, що здійснюють контроль на державному кордоні. В'їзд іноземця, який здійснено таємно, не вважається "дозволеним".

Анамнестичний метод (гр. *anamnesis* – згадування) – один із видів ретроспективного вивчення демографічних процесів, під час якого інформація збирається шляхом опитування респондентів про минулі демографічні події (народження, шлюби, захворювання, смерті). Основна мета анамнестичного опитування полягає в зборі відомостей за тривалий період часу, що передує моменту його проведення. Специфічною особливістю збору даних при використанні цього методу є точна фіксація дати кожної демографічної події, що дозволяє вивчити життєвий цикл конкретної особистості, сім'ї в хронологічній послідовності. Принциповою відмінністю інформації, отриманої анамнестичним методом, від даних поточного обліку є те, що вона може бути перетворена таким чином, щоб виділити серед респондентів однорідні групи.

Апатрид (гр. *apatris* – позбавлений вітчизни, батьківщини) – особа, яка не розглядається як громадянин будь-якою державою згідно з її законом. Підґрунтями для виникнення статусу апатрида є: територіальні зміни в державі; добровільний вихід особи з громадянства держави; примусове позбавлення особи громадянства (денатуралізація); колізія національних законів про громадянство. Апатридів слід відрізняти від біженців. Правовий статус апатрида визначається законодавством держави перебування, а також нормами міжнародного права, зокрема Конвенцією про статус апатридів 1954 р. (набрала чинності для України 23.06.2013 р.). Конвенція встановлює мінімальні права та обов'язки апатридів. Кожна держава-учасниця надає апатридам, які законно перебувають на її території, право вибору місця проживання і вільного пересування в межах її території за умови дотримання всіх вимог, які зазвичай застосовуються до іноземців за таких самих обставин. У кожного апатрида є зобов'язання перед країною, в якій він перебуває (зокрема, він повинен до-

тримуватися законів та нормативних актів цієї країни, а також заходів, які вживаються для підтримання громадського порядку). Держави не висилають апатрида, який законно перебуває на їхній території, окрім ситуацій, що стосуються державної безпеки або громадського порядку. Висилання такого апатрида відбувається тільки відповідно до рішень, ухвалених у судовому порядку. За винятком випадків, коли йдеться про вагомі інтереси державної безпеки, апатрид має право надавати для свого виправдання докази й оскаржувати відповідні рішення щодо нього в інстанціях, спеціально призначених компетентними органами влади, а також має право залучати для цих цілей своїх представників. Держави-учасниці, наскільки це можливо, сприяють асиміляції та натуралізації апатридів. Зокрема, вони роблять все від них залежне для прискорення процедур стосовно натуралізації і можливого зменшення пов'язаних із ними зборів і витрат.

Acquis communautaire (фр. – "доробок спільноти") – сукупність різноманітних прав і зобов'язань, обов'язкових для всіх країн ЄС. Такі положення постійно оновлюються та охоплюють: 1) зміст, принципи та політичні цілі Договорів; 2) законодавство, прийняте відповідно до Договорів, та прецедентне право Суду ЄС; 3) декларації та резолюції ЄС; 4) інструменти спільної зовнішньої політики та політики безпеки; 5) інструменти юстиції та внутрішніх справ; 6) міжнародні угоди, укладені державами-членами ЄС між собою за напрямками діяльності ЄС.

Асиміляція – адаптація однієї етнічної чи соціальної групи, зазвичай меншини, до іншої. Асиміляція означає прийняття мови, традицій, цінностей і поведінки або навіть фундаментальних життєвих інтересів. Примусова (насильницька) асиміляція є потенційним джерелом міжетнічних конфліктів. Вона є результатом такої національної політики, що має на меті

знищення того чи іншого етносу як самостійної одиниці, але не фізичним способом. До заходів примусової асиміляції належать: обмеження сфери застосування національної мови, з наступним повним вилученням її з ужитку; викорінення національних традицій (заборона на святкування національних, народних свят, виконання обрядів); нав'язування не властивих народу видів діяльності тощо. У глобальному плані всю історію людства можна уявити як процес асиміляції народів, об'єднання численних племен в обмежене коло етнічних груп, народів (націй, народностей).

Б

Безгромадянство де-факто – ситуація, коли особа, яка має громадянство будь-якої держави, покинувши цю державу, не має її захисту через відмову вимагати цей захист або через відмову держави захищати особу. Термін "безгромадянство де-факто" часто пов'язаний з терміном "біженець".

Безконтактна інтегральна схема (мікрочіп) (англ. *contactless integrated circuit (microchip)*) – пристрій, що вноситься в біометричний документ на посвідчення особи для зберігання та обробки персональних даних.

Безпечна країна походження (англ. *safe country of origin*) – країна походження осіб, які шукають притулку, вважається безпечною, якщо вона не є джерелом біженців. Приймаючі країни можуть використати концепцію безпечної країни походження як підставу для відмови (без детального вивчення справи) певним групам або категоріям осіб, які шукають притулку. У праві ЄС "безпечну країну походження" визначено як країну, де "на підставі правової ситуації, виконання законів на

демократичній основі і загальної політичної ситуації можна визначити, що не існує взагалі переслідування як такого, ні катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання та ніякої загрози з причини вибіркового насильства в ситуаціях міжнародного або внутрішнього збройного конфлікту" (Директива ЄС 2013/32/EU "Про загальні процедури надання та позбавлення міжнародного захисту").

Біженець (визнаний) – людина, яка "через обґрунтовані побоювання стати жертвою переслідувань за ознакою расової належності, релігії, громадянства, належності до певної соціальної групи чи політичних поглядів знаходиться за межами країни своєї національної належності і не в змозі користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися таким захистом унаслідок таких побоювань; або, не маючи визначеного громадянства і знаходячись за межами країни свого колишнього місця проживання в результаті подібних подій, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок таких побоювань" (Конвенція ООН про статус біженців 1951 р., ст. 1А(2) з поправками в Протоколі 1967 р.).

Біженець (мандатний) – особа, що відповідає критеріям Статуту Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) і має право на захист ООН (*refugee* (*mandate*)). Такий захист надається Верховним Комісаром у справах біженців незалежно від того, перебуває чи не перебуває певна особа в країні, що підписала Конвенцію ООН про статус біженців 1951 р. або Протокол щодо статусу біженців 1967 р., а також незалежно від того, чи визнано приймаючою країною цю особу біженцем відповідно до будь-якого з наведених міжнародних документів. Висновок № 8 (XXVIII) Виконавчого комітету УВКБ ООН 1977 р. стосується визначення статусу біженця.

Рекомендовано, щоб процедура щодо визначення статусу біженця відповідала таким вимогам: компетентна службова особа, до якої заявник звернувся на кордоні, повинна мати чіткі інструкції щодо розгляду справ, які можуть входити в сферу дії відповідних міжнародних документів (вимагається, щоб він діяв відповідно до нормативних вимог та передавав ці справи на розгляд влади); заявник повинен отримати всі необхідні рекомендації стосовно того, якій процедурі йому необхідно слідувати; має існувати спеціальний орган, що несе відповідальність за розгляд заяв про надання статусу біженця; заявнику має надаватися відповідне сприяння, включаючи послуги кваліфікованого перекладача, у переданні справи на розгляд влади, надати можливість зв'язатися з представником УВКБ; у разі визнання біженцем заявник повинен отримати документ, що засвідчує цей статус; заявник може подати апеляцію щодо перегляду рішення про ненадання статусу біженця; заявнику треба дозволити залишатися в країні до прийняття рішення чи доки не буде розглядатися його апеляція.

Біженці в русі (англ. *refugees in orbit*) – біженці, які (хоча їх і не повернули в країну, де вони можуть піддатися переслідуванням) отримали відмову щодо притулку або не можуть знайти країну, яка могла б розглянути їх справу, і пересуваються з однієї країни в іншу в пошуках притулку.

Біженці де-факто – особи, які не визнані біженцями відповідно до Конвенції ООН про статус біженців 1951 р. і Протоколу щодо статусу біженців 1967 р., але не можуть або не хочуть з причин, визнаних обґрунтованими, повернутися в країну свого громадянства або в країну постійного проживання, якщо у них немає громадянства.

Біженці сюр плас (біженці на місці; англ. *refugees sur place*) – особи, які не є біженцями під час виїзду з країни сво-

го походження, але стають такими пізніше (у разі, якщо у них з'являється цілком обґрунтоване побоювання стати жертвами переслідування: через військовий переворот на батьківщині, початок або наростання репресій після свого від'їзду. Визнання статусу біженця сюр плас залежить від політики держави, у якої особа просить притулку.

Біометричні дані (англ. *biometric data*) – фізичні характеристики людини (в тому числі, овал обличчя, відбитки пальців, зображення райдужної оболонки ока), інформація про які вноситься у машинозчитувальний проїзний документ таким чином, щоб ці дані можна було зіставити з даними особи, яка представила документ (стандарти ІКАО).

Біометричні паспорти (англ. *biometric passports*) – паспорти з вбудованим мікрочіпом (інтегральна схема, *e-passports*), який згідно з вимогами ІКАО, повинен, як мінімум, містити дані з машинозчитувальної зони та зображення обличчя. Країни також можуть вводити додаткові біометричні ідентифікатори, зокрема відбитки пальців або зображення сітківки (стандарти ІКАО).

Біометрія (англ. *biometrics*) – вивчення вимірюваних біологічних характеристик. Біометричні дані є частинами інформації, яка несе код образу унікальної біологічної структури людини (наприклад, відбитки пальців, скановані зображення сітківки ока або голосу). Деякі уряди ввели біометрію в паспортах, візах, дозволах на проживання з метою підвищення безпеки.

Біпатризм (множинне громадянство; англ. *multiple citizenship*) – одночасна належність особи до громадянства двох або більше держав (Європейська конвенція про громадянство, ратифікована Україною у 2006 р.). Якщо громадянин України набув громадянство (підданство) іншої держави (або держав), то у правових відносинах з Україною він

визнається лише громадянином України. Якщо іноземець набув громадянство України, то у правових відносинах з Україною він визнається лише громадянином України (Закон "Про громадянство України"). Подвійне громадянство призводить до певних труднощів і незручностей для осіб, оскільки вони виявляються юридично пов'язаними з двома державами і повинні виконувати обов'язки, передбачені законами обох країн (оподаткування, цивільні повинності, військова служба тощо). Особливо часто предметом міждержавних суперечок щодо осіб з подвійним громадянством є питання про їхню військову службу. У цьому випадку обидві держави можуть вимагати виконання військового обов'язку. Питання може бути врегульоване шляхом безпосередніх дипломатичних переговорів або укладанням міжнародного договору про військову службу осіб з подвійним громадянством. Наприклад, США уклали з даного питання договори з Норвегією (1930 р.), Швецією (1933 р.), Швейцарією (1937 р.), Фінляндією (1939 р.). На врегулювання питань подвійного громадянства спрямована і підписана державами Європейського Союзу в 1963 р. у Страсбурзі Конвенція про скорочення випадків множинного громадянства та військовий обов'язок у випадках множинного громадянства. Відповідно до цієї Конвенції військову службу відповідні особи проходять у державі, на території якої проживають. Але вони мають право після досягнення 19 років вступити в ролі добровольців на військову службу іншої держави свого громадянства. Питання, пов'язані з подвійним громадянством, вирішуються в більшості випадків шляхом укладення двосторонніх і багатосторонніх міжнародних договорів, які покликані насамперед вирішити питання про здійснення біпатридом своїх прав і обов'язків стосовно обох держав.

Блакитна картка ЄС (англ. *EU blue card*) – дозвіл на проживання, що видається висококваліфікованому працівнику, який не є громадянином ЄС, та надає право жити і працювати в країні ЄС за умови, що він має високі професійні кваліфікації, зокрема вищу освіту, а також трудовий договір або пропозицію на працевлаштування із заробітною платою вище середнього рівня країни ЄС, в якій пропонується робота (Директива ЄС 2009/50/EU про умови в'їзду та проживання громадян третіх країн у цілях висококваліфікованого працевлаштування).

В

Вигаданий документ (англ. *fantasy document*) – один із видів підроблених документів. До вигаданих належать документи, які не мають правового підґрунтя та не регулюються жодним нормативним актом. Вигаданий документ має вигляд офіційного документу, але не видається жодним існуючим, законно визнаним державним органом чи установою або організацією, визнаною на підставі норм міжнародного права, а тому не є дійсним. Вигадані документи мають назви уявних країн або установ, які не є визнаними відповідно до міжнародного права або уповноваженими установами. Також вигаданими документами є документи, візи або штампи, які мають назву існуючої країни або установи, але не належать до жодного з різновидів оригінальних документів, існуючих у вказаній країні або міжнародній організації (також відомі як фіктивні документи).

Видворення (англ. *expulsion*) – дії, що вчиняються державним органом з наміром та з метою примусового відправлення

осіб (іноземних громадян або осіб без громадянства) з території країни. В Україні термін "примусове видворення" – процедура фізичного вислання з країни за рішенням суду, винесеного за позовом відповідних органів виконавчої влади (орган, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері міграції, органи охорони державного кордону, органи Служби безпеки України). Для виконання рішення про примусове видворення особу поміщають у пункт тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні (Закон України "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства").

Визначення статусу біженця (англ. *refugee status determination*) – процедура, що проводиться УВКБ ООН або певною державою з метою визначення, чи може людина бути визнана біженцем відповідно до національного або міжнародного права.

Вимушена зупинка – перебування іноземця або особи без громадянства на території України понад установлений законодавством строк для транзитного проїзду через її територію у зв'язку з надзвичайними обставинами (стихійне лихо, хвороба тощо) за наявності документа, що підтверджує причину та тривалість затримки.

Верифікація (перевірка; пошук один-до-одного, англ. *search one-to-one*) – процес порівняння представленого біометричного зразка особи з раніше збереженим його біометричним шаблоном для підтвердження ідентичності особи.

Велике переселення народів – усталена назва сукупності етнічних міграцій в Європі IV–VII ст., що охопили Римську імперію та її периферію. Воно прискорило загибель Римської імперії, спонукало становленню на її території ранніх середньовічних держав, населення яких стало предками сучасних європейських народів. Вторгнення варварських

Книги, які можуть вас зацікавити

Закони України “Про громадянство України”, "Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні", "Про порядок виїзду з України...

Закон України “Про Державний земельний кадастр”

Закони України “Про інформацію”, "Про доступ до публічної інформації"

Закони України "Про уповноваженого Верховної Ради України з прав людини", "Про виконання рішень та застосування практики...

Конституція України

Закон України "Про Конституційний суд України"

Перейти до галузі права
Адміністративне право

ЮРКНИГА
від теорії до практики

Перейти на сайт →